

AİLEDE SEVGİYE DAYALI İLETİŞİM¹

Prof.Dr. Mehmet Zeki AYDIN²

Son yıllarda toplumumuzda sevginin azaldığı ve şiddetin arttığı çokça dillendirilmektedir. Gerçekten de medyada annesini öldüren çocuklar, çocuğuna eziyet eden babalarla ilgili birçok haber yer almaktadır. Buna karşı başta okullarımız olmak üzere şiddetle mücadele programları yürütülmektedir. Yanlışı yani şiddeti gündemde tutmak yerine sevgi üzerinde durmak ve sevgiyi anlatmak daha iyi olacaktır.

Sevgi, Allah'ın insanlara verdiği en büyük nimetlerden biridir. Her insan hayatı boyunca çok sevdiği, güvendiği, yakın hissettiği kişilerle birlikte olmak ister. Allah'ın verdiği nimetlerin birçoğu, asıl değerini, gerçek sevgilerin ve dostlukların yaşandığı ortamlarda bulunur. Dinimize göre, evrenin yaratılışı bile sevgi üzerine kurulmuştur. "Allah dilemeseydi yaratmazdı, sevmeseydi de dilemezdi."

İnsan, çevresindeki insanlar, hayvanlar, bitkiler ve cansız varlıklarla bile bir tür iletişim ve etkileşim içindedir. Tüm ilişkilerimiz sevgi ve saygı üzerine kurulmalıdır. Zaten insan fitratı gereği, sadece insanları değil çevresindeki her varlığı sevmek ister. Belki bazı şartlar ve olaylar bizi rahatsız edebilir ama kimse sertliği, zorluğu yani şiddeti istemez. O hâlde insan olarak tüm varlıklarla etkileşim ve iletişimimizi sevgi ve saygı üzerine kurarsak hem rahat hem mutlu oluruz. Çünkü Allah insan fitratını, sevmekten ve sevilmekten zevk alacak, dostluktan ve yakınlıktan hoşlanacak şekilde yaratmıştır.

Sevgi ve saygının sosyal hayatımızda önemli bir yeri inkâr edilemez. Sevgiden saygı ortaya çıkar yani saygı sevginin bir sonucudur. Peki, sevgi nedir? Sevgi nerede bulunur? Sevgi, Türk Dil Kurumu sözlüğünde, insanları bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu olarak tanımlanmaktadır. Bence buradaki insanları yerine canlıları demek daha isabetlidir. Çünkü sevgi sadece insanlarda değil hayvanlarda da bulunmaktadır.

Sevgide bir hoşlanma söz konusudur ancak, sevgiyi basit hoşlanma duygusundan ayırmak gerekir. Örneğin, güzel bir çiçek görürüz hoşlanırız, bir elbise görürüz hoşumuza gider, güzel bir söz, bir insan hoşumuza gider ama hoşumuza giden her şeyi sevmemiş olabiliriz. Sevginin özünü, ilgi ve bağlılık oluşturur. İlgi ve bağlılığın olmadığı yerde sevgiden bahsetmek mümkün değildir. İlgi ve bağlılık fedakârlığı göstermektedir bu nedenle, seven insan sevdiği insan için fedakârlık eder, ilgili olur, bağlı olur. Sevgi gönüllerdedir ama orada

¹ Bu yazı "Ailede Sevgiye Dayalı İletişim, **Somuncu Baba**, Malatya Aralık 2010, sayı:122, ss.26-31." de yayımlanmıştır.

² www.mehmetzekiaydin.com Email: mehmetzekiaydin@gmail.com

kalmaz davranışlarımızla yaşanır. Gönlümüzdeki sevginin somut sonuçları davranışlarımızda görünür, buna sevginin gösterilmesi veya ifade edilmesi diyebiliriz.

Seven insan, sözleriyle ve davranışlarıyla bunu gösterir yani sevgisini yaşar. Sevgi dilleri de denilen sevginin ifade yollarının başında, tatlı dil güler yüz gelir. Seven insan sevdiğiyle birlikte olmak ister. Seven insan paylaşarak mutlu olur. Sevginin ifade yollarından biri de hediyeleşmektir. Hediye önemli olan maddi bir yarar elde etmekten çok, karşımızdakinin bizle ilgilenmesi, değer vermesi, hatırlamasıdır. Seven insan, karışındakini anlamaya çalışır. Anlamaya çalışınca onun sadece yanlışlarını ve kötü yönlerini değil iyi yönlerini de görür. Seven insan bağışlar. Seven insan, sevdiğinin yanlışını görünce üzülür ve onu düzeltmek için gayret eder.

Sevgi paylaştıkça azalmayan, bitmez tükenmez bir hazinedir. Ancak diğer yönden sevgi bir çiçeğe benzer. Nasıl çiçeğe ilgi ve bakım gerekliyse, sevginin de bakıma ihtiyacı vardır. İlgilenilmeyen, suyu gübresi verilmeyen, güneş görmeyen çiçeğin solduğu gibi, kendi hâline terk edilen sevgi de solar, zayıflar. Sevginin en önemli ifade biçimi güzel söz söylemek ve sevecen davranmaktır. Her yerde gülünmez ama her yerde gülümsenebilir. Geleneğimizde gülümsemek sadaka kabul edilmiştir.

Sevgi ve saygının ifade edilmiş bir diğer şekli de selamlaşmaktır. Selamlaşmak, karşımızdakine, saygımızı ve güvenimizi ifade etmektir. Bu nedenle, karşılaştığımız herkese güler yüz göstermeli ve selam vermeliyiz. Selamlaşmanın güzel olduğunu hepimiz kabul ederiz ama bazen alışveriş yaptığımız bakkala, marketteki görevliye, bindiğimiz toplu taşıma aracındaki sürücüye güler yüzle bir selam vermeyi akletmeyiz. Efendimiz buyuruyor ki: *"Siz iman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de iman edemezsiniz. Size, birbirinizi sevdirecek bir şey söyleyeyim mi? Aranızda selamı yaygınlaştırınız."*

Sevgi insanın temel ihtiyaçlarından biridir. İnsanın yeme, içme, uyuma gibi temel fizyolojik ihtiyaçlarından sonra en önemli ihtiyacı güvenlidir. Bunu, ait olma ve sevgi ihtiyacı takip eder. Herkes sevmek ve sevilmek ister. Patolojik derecede hasta olmayan her canlı sevgiye karşılık verir. Hepimiz sevilen bir kedinin ve köpeğin nasıl hoşnut ve memnun olduğunu görmüşüzdür. Hatta bitkilerin bile sevgiden etkilendiği söylenmektedir. Bu nedenle insanın sevmek ve sevilmekten hoşlanmaması, mutlu olmaması düşünülemez. Kim sevmeyi sevilmeyi istemez. Hepimiz isteriz ama sevgimizi yaşamasını ve ifade etmeyi, göstermeyi bilmeyiz. "Çiçek ve çocuk sevmeyen kişide psikolojik bir hastalık vardır." sözünü hatırlıyorum.

Her tür iletişim gibi aile içi iletişim de sevgi ve saygı üzerine kurulmalıdır. İki insanın birbirlerine karşı saygısızca davranmaları çirkindir. Ama birbirlerine eş olmuş iki insanın birbirlerine saygısızlıkları hem çirkindir, hem de üzücüdür. İyi bir çocuk yetiştirmek isteyen

eşler, öncelikle kendileri için sonra çocukları için birbirlerine saygılı olmayı asla terk etmemelidir. Çocuk, nezaketi, sevgiyi, saygıyı önce anne babasında görmelidir. Karşılıklı saygıya dikkat edilmediğinde tartışma ve kavga potansiyeli büyür. Saygısızlık, eşleri inciteceğinden küskünlük, içe kapanma, iletişimden kaçınma gibi sonuçlar doğurabilir. Saygısızlık, düştüğü yerde kalmayan, kendini büyüten, her şeyi kaplayan ve sevgiyi yok eden bir lekedir.

Her ilişkide olduğu gibi eğitimde de sevgiye dayanan ilişkilerin önemi açıktır. Eğitimin temeli sevgidir denilmiştir. Sevgi ilkesi insan eğitiminin temel ilkelerinden biridir. Şefkat gören çocuk, sevgi ortamı içinde yetişeceği için özgüven duygusu daha kolay gelişecek ve iyilik kavramı onun zihin dünyasında yeterince yerini bulacaktır. Çünkü şefkat sahibi anne baba, çocuk için sevgi objesi hâline gelmekte ve çocuk onları memnun etmek için kendi çevresine de olumlu yaklaşmaktadır. Ayrıca ailesiyle özdeşleşme süresi içinde anne babanın özelliklerini kendinde toplayarak, onlar olmadığı zaman bile çevresine saygı göstermektedir.

Kişinin, sevdiği kimsenin veya kendisini seven kimsenin sevgi ve güvenini kaybetmemek için, onun hoşuna gidecek davranışlarda bulunduğunu hepimiz biliriz. Bunun devam etmesi hâlinde kişi, zamanla kişiliğini, o kimsenin arzu ettiği bir yönde geliştirmektedir. Kuşkusuz, bunun tersi durumlarda da çocuk, istenmeyen hareketleri yapmaya devam ettiği gibi, bazen sevmediği kişilerin isteklerinin tam tersini de yapabilmektedir. Eğitim sırasında çocuğun, sevgi ve güven ihtiyacına duygusal güven adı verilmektedir. Buna göre çocuk, doğru olmayan hareketlerinden dolayı azarlandığı veya cezalandırıldığı zaman bile bunu yapan kimsenin kendisine karşı olan sevgi ve şefkatini kaybetmediğinden emin olmak ister. Bunun için eğitici, çocuğun bu duygusal güvenini kazanmaya önem vermelidir.

Eğitim sırasında, çocuğa gösterilecek sevgi ve güven, hem eğiten kişiye hem de eğitilen kişiye bir rahatlık verecektir. Bu rahatlık içinde çocuk, verileni daha iyi alır. Çocuğa yapılan baskı, dayak, korkutma gibi cezalandırıcı önlemler, sevgi ve güven ortamını zayıflatır veya yok edebilir. Böyle davranışlar, geçici bir süre, bazı yanlışlara engel olsa bile, kalıcı davranış değişikliğine sebep olamaz. Belki, eğitilen kişinin, kendisini eğitmeye çalışan anne, baba ve öğretmenine kin ve nefret duymasına neden olabilir. Çocuk, kendisi hakkında iyi duygular beslemediğini, kendisini sevmediğini düşündüğü bir kişinin kendisini cezalandırmasını kolay kolay kabul edemez. Çocuk, niçin cezalandırıldığını bilmeli ve bu cezayı hak ettiğini hissetmelidir.

Sevginin sürekli olması gerekir, sadece küçükken olması yeterli değildir. Nitekim çocukken gösterilen sevgi, ilgi ve yakınlığın, belli bir yaştan sonra istenilen düzeyde ve nitelikte olmaması gençlerin, uyuşturucu alışkanlığına, yıkıma, kıyıma, hırsızlığa,

saldırıcılığa, insanları birer araç olarak görmeye, bencilliğe, intihara vb. iten önemli nedenlerden biri sayılabilir. Diğer yandan, aşırı ilgi, baskı ve denetim, çocuğu pısırik, içe kapanık, korkak, çekingen, kendine güveni olmayan, hakkını aramayan, görüşünü savunamayan insan hâline getirebilir.

Anne babanın çocuğa karşı duyduğu sevgi doğuştandır. Ancak, anne baba, çocuklarına karşı doğuştan getirdikleri sevgisini bilinçli olarak yansıtmalıdır. Sevgiyi yansıtmamanın yollarından biri, dil ile kişiyi sevdiğimizi söylememizdir. Bunun yanında sevgiyi belli etmenin diğer bir etkili yolu da sevdiğimiz kişiyle ilgilenmek ve bu ilgiyi göstermektir. Anne baba, çocuğuna sevdiğini, yakınlığını, önemli olduğunu hissettirmelidir. Bu duygu, bağlılığın, güvenin, girişkenliğin hareket kaynağıdır. Ailesinin kendisi ile ilgilenmesinden mutluluk duyduğunu hisseden çocuk, onlara ulaşabileceğini, konuşabileceğini, paylaşabileceğini düşünür.

Sevgiden sorumluluk ve saygı doğmalıdır. Sorumluluk ve saygı, iyi bir iletişimi ve uyumu beraberinde getirir. Zaten sağlıklı bir iletişim olmadan gösterilen sevgi, her zaman iyi sonuç vermeyebilir. Çocuğunu çok seven anne baba onun iyiliği için çok katı ve baskıcı davranabilir ve çocuğuna hayatı zehir edebilir. Bazen de aşırı sevgi, çocuğu disiplinsiz, şımarık ve söz dinlemez bir duruma getirebilir. Bazı anne babalar, hoşgörü ile boş vermeyi birbirine karıştırmışlardır. Aşırı sevgi şımartır, bencil, söz dinlemez yapar. Sevmeye kararlı ve dengeli olmak gerekir.

Sevginin bir sonucu da şefkatle davranmaktır. Şefkat, acıyı esirgeme, sakınma, esirgeyerek sevme anlamlarına gelir. Şefkat duygusunda, başka bir insanın hoş olmayan bir durumla karşılaşmasında acıyı paylaşma ve onların acılarını paylaşması söz konusudur. Çocuğa şefkat, onun başına hoş olmayan bir durumun meydana gelmesini önlemeye çalışmak, böyle durumla karşılaştığında ondan kurtulmasına yardım etmek demektir. Peygamber (s.a.v) Efendimizden, şefkat konusunda birçok hadis rivayet edilmiştir. Biz biliyoruz ki: Hz. Peygamber (s.a.v), ailesinde, eş ve çocuklarına karşı insanların en müşfiki idi.³

Çocuk eğitiminde sevginin rolü üzerinde o kadar çok durulur ki, bazen bu durum anne babalarda kendi niteliklerini, duygu ve davranış tarzlarını bir kenara bırakmaya sebep olur. Normal olmayan bu durum, giderek hem anne babada hem de çocukta bıkmaya ve usanmaya meydana getirir.

Anne ve babanın sevgi ve ilgisinden yoksun olarak büyüyen çocuklar, büyük bir sevgi açlığı duymakta ve bu açlık ile birtakım davranış bozuklukları göstermektedirler. Oturmak,

³ İbrahim Canan, **Kütüb-i Sitte**, Akçağ Yay., Ankara 1988, c. II, s.507.

yürümek gibi becerilerde, yemek yemek ve temizlik alışkanlıklarında olumsuzluklar, konuşma bozuklukları, zihin gelişiminde gecikme, dikkatini toplamada güçlük, başkaları ile başarılı ilişkiler kuramama, içedönüklük, bencillik, saldırganlık vb. sevgisizliğin sonuçlarındandır.

Çocuğa sevgi ve şefkat göstermeyen anne baba, büyük yanlışlık yapmaktadır. Çocuk, genç, yetişkin herkes, sevmediği bir kişiden iyi de olsa bir şeyler öğrenmek istemez. Zorla davranış değişikliği oluşturulamaz. İnsan, zorla belki iyi görünen davranışlarda bulunabilir, ancak buna iyi ve ahlaki davranış diyemeyiz. Çünkü ahlaki iyiliğin en önemli özelliği, isteyerek irade ile yapılmış olmasıdır.

Aile, insanın doğup büyüdüğü kutsal bir ortamdır. Bu kutsallığın temelinde sevgi, saygı, şefkat, merhamet ve acıma duygusu vardır. Hepimizin kaldığı bir yer vardır, orası bizim yuvamızdır. İnsanların kaldıkları yerlere ev deriz. Ancak aile bireylerinin yaşadıkları yerlere yuva denir. Aile yuvalarına, aile ocağı da denilmektedir. Aile yuvası ve aile ocağı gibi deyimler, insana rahatlık ve güven duygusu veren, sıcaklığını hissettiğimiz yerler anlamında kullanılmaktadır. O hâlde, içinde yaşadığımız binaların maddî yapısına ev derken, içinde yaşadığımız manevî ortama da aile yuvası veya aile ocağı diyoruz. Aile bireyleri olarak, ailemizde sevinçlerimizi paylaşır, iyi günlerimizde hep birlikte güler, eğleniriz ve sıkıntılı günlerimizde hep beraber üzülür, sorunlarımıza hep beraber çözümler ararız. Sevinçler paylaşılmca artar, sevinçlerimizi ailece paylaşarak daha çok seviniriz. Aynı şekilde üzüntülerimizi, paylaştıkça daha kolay unutturuz. Örneğin, gördüğü güzel bir manzaradan zevk alan bir insan, duyduğu heyecanı sevdiği biriyle paylaşmak ister. Aynı şekilde en muhteşem ziyafet sofrası ya da en güzel, en şatafatlı ev bile, tek başınayken bir insana çok fazla çekici gelmeyebilir.

Hepimiz sevmeyi, sevilmeyi, saygılı olmayı; doğayı, hayvanları, insanları sevmeyi ailemizden öğreniriz. Küçüklerimizi sevmeyi, büyüklerimizi saymayı bize ailemiz öğretir. Toplum içinde nasıl davranmamız gerektiğini, kötülüklerden nasıl korunacağımızı ailemizden öğreniriz. En güzel örnek Efendimiz (s.a.v)'in ailesindeki davranışlarını anlatırken, İbrahim Canan Hoca Sevgide Aleniyet başlığında şöyle demektedir: "Çocukları seven Hz. Peygamber (s.a.v) sevgisini fiilleriyle ortaya koyduğu gibi bizzat sözleriyle de açıkça ifade etmiştir. Pek çok rivayet Hz. Hasan (r.a) ve Hz. Hüseyin (r.a)'i kucaklayıp öptükten sonra: *"Ya Rabbi ben bunu (veya bu ikisini) seviyorum, sen de sev."* dediğini teyit etmektedir. Hz. Enes (r.a)'den gelen şu rivayet diğer çocuklara da aynı şekilde davrandığını ifade eder: "Hz. Peygamber (s.a.v) düğünden dönen çocukları ve kadınları görmüştü, onlara yönelerek: *"Vallahi sizler bana halkın en sevgili olanıdır, vallahi sizler bana halkın en sevgili olanıdır."* der. Kafilenin içerisinde hizmetçilerin de bulunduğunu anlatan Müsned'in bir rivayetinde: *"Allah'a andolsun sizleri*

seviyorum." der. Yine bir rivayette Berâ (r.a) anlatıyor: "Hz. Ebu Bekir (r.a) Hz. Aişe (r.anh)'ya uğradı. Hz. Aişe (r.anh) hummaya yakalanmış, hasta idi. 'Kızım, nasılsın?' diye hatırımı sordu ve yanağından öptü."⁴

⁴ İbrahim Canan, **Kütüb-i Sitte**, Akçağ Yay., Ankara 1988, c. II, s.511.